

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. VIII. Vtrùm bonitas & malitia moralis sint differentiæ essentielles
actuum nostrorum, prout considerantur secundùm esse naturæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

94 Vnde ulterius sequitur, quod si duo essent, quorum vnus haberet solum mille aureos, & alter haberet centum millia, & hic certò sciret exceptis mille aureis reliquos sibi fore omnino inutiles, ita vt iis nullo modo posset frui, aut sibi aliquid commodum ex iis comparando, aut amicos conciliando, aut alia ratione: vtrique fore æquè facile planè & consequenter eiusdem virtutis opus omnia sua Dei causa pauperibus relinquere; & solum internum affectum fore causam cur vnus ea relictione plus altero mereretur.

95 Sequitur Secundò, vt quis per impossibile dando infinitas elemosinas infinite mereatur, requirit vt possit iis omnibus infinite frui, ita vt per illam dationem infinitum commodum sibi detrahat: item vt sciat se iis ita posse frui, aliàs sicut magnitudine rei donatæ non augetur villo modo arduitas donationis, ita nec virtus augetur, nec arguitur maior affectus, siue perfectior voluntas in donante.

96 Dices, hinc sequinos non debere Deo maiores gratias pro magnis beneficiis ab eo acceptis, quàm pro paruis, quia sine vlla difficultate tam illa, quàm hæc confert.

Accipiens beneficium non debet in eo solum donantis affectum assequi.

Respondeo, nego consequentiam. Primò, quia Deus maiora beneficia ex maiore benevolentia confert. Secundò, quia qui accipit beneficia, etsi ea debeat præcipue pensare ex affectu donantis, tamen non ex hoc solo, sed etiam ex utilitate quam ex iis percipit; & consequenter etiam ex maiore sua indigentia. Aliàs filii sæpe parentibus à quibus sine difficultate per nutrices sunt educati, nullas aut saltem valde exiguas deberent agere gratias; nam parentes eos sæpe generant, non tam ex amore erga ipsos filios, quàm vt libidinem suum expleant, aut ex amore aliquo proprio vt posteritatem suam & nomen propagent, & ex simili affectu eos sæpe educant. quod vel inde patet, quod filiis Dei honorem, & animæ suæ salutem querentibus, ideoque Religionem ingredientibus, omnibus viribus obstant, malintque eos certissimis damnationis periculis exponi, quàm iis commodis, quæ ex ipsis sperant, priuari. Filius tamen ideo non minùs tenetur se ipsum omniaq; sua parenti integrè accepta ferre.

Hic autè non quarimus qua ratione crescat beneficium indigenti collatum; sed qua ratione crescat bonitas & meritum alicuius operis, quæ vt patet, longè diuersa sunt. nam qui dat elemosinam magis indigenti, ceteris paribus maius ei confert beneficium; non tamen facit opus absolute melius, siue magis meritorium apud Deum, nisi id meliore affectu faciat.

D V B I V M VIII.

Vtrum bonitas & malitia moralis sint differentie essentielles actuum nostrorum, prout considerantur secundum esse naturæ?

97 Malitia & bonitas nequeunt esse partes essentielles actus physici.

NOta Primò, sensum quæstionis non esse, vtrum bonitas & malitia ita sint differentie essentielles nostrorum actuum, vt eorum sint partes essentielles constituentes eos intrinsecam speciem physicam; hoc enim per se patet esse

falsum: nam cum bonitas & malitia consistant in morali conuenientia aut repugnantia cum natura rationali aut recta ratione, patet eas non constituere intrinsecè essentiam actus, sed hanc consequi. Nec enim ideo v. c. amor Dei est talis speciei, quia conueniens estrationali naturæ; sed ideo est conueniens, quia est talis speciei: sicut venenum non ideo est talis naturæ quia mihi malum est, sed ideo est mihi malum quia est talis naturæ.

Quæritur igitur, vtrum bonitas & malitia sint differentie essentialiter consequentes naturam istorum actuum, ita vt ab hac separari nequeant.

Nota Secundò, præcipuam hinc esse questionem de actibus voluntatis: nam satis constat actus externos saltem communiter, non esse ita intrinsecè siue necessariò & inseparabiliter bonos vel malos; cum idem omnino actus externus possit esse modò bonus, modò malus, vt omnes fatentur, & patet in celebratione Missæ, quæ facta ante Interdictum bona est, & postea mala.

Primò igitur Contradus 1.2. q. 18. art. 5. cum quibusdam alijs absolute docet, bonitatem & malitiam esse differentias essentielles actuum voluntatis. Primò, quia, sicut actus voluntatis sunt per se & essentialiter voluntarij, ita per se pertinent ad genus moris: ergo per se sunt boni vel mali. Secundò, quia actus intellectus sunt essentialiter veri vel falsi: ergo actus voluntatis sunt essentialiter boni vel mali. Contrà Caietan. 1.2. q. 18. a. 3. & Bonau. in 2. d. 41. a. 1. qu. 2. & quidam alij, generatim docent, bonitatem & malitiam esse differentias merè accidentales nostrorum actuum tam interiorum quàm exteriorum. Probant, quia idem actus etiam internus potest successiue esse bonus, & non bonus aut etiam malus.

Pro resolutione Nota Tertio, ex dictis dub. 1. n. 8. bonitatem & similiter malitiam esse duplicem, scilicet materialem, quæ non requirit libertatem; & formalem, quæ eam requirit.

CONCLUSIO I. Bonitas & malitia formales solum sunt differentie accidentales nostrorum actuum etiam voluntatis, quia eadem volitio potest modò esse libera, & consequenter modò formaliter bona vel mala, modò non. Nec credo illos huic conclusioni contradicere: est enim nimis clara, suppositis iis, quæ dixi disp. 2. dub. 8. vbi ostendi actionem propriè sola denominatione extrinseca dici liberam, & contrarium refutari. Vnde vt prima sententia habeat aliquid probabilitatis, intelligenda est solum loqui de actibus propriè humanis, quales sunt soli liberi, & eius Auctores de his solis videntur loqui.

Ad primum argumentum primæ sententiæ, Respondeo omnem actum voluntatis esse quidem essentialiter voluntarium imperfectè siue spontaneum, non omnem tamen esse perfectè voluntarium siue liberum: quia hoc illi per accidens conuenit; & consequenter etiam formalis bonitas ac malitia, quæ libertatem, siue esse perfectè voluntarium essentialiter supponunt, et per accidens conueniunt.

Ad

Eadem pro-
positio po-
tuit esse vera
quæ iam est
falsa.

Diverſitas
inter actum
voluntatis &
intellectus.

102

Gabriel.
Occam.

Ad secundum, Respondeo non omnem actum intellectus esse essentialiter verum vel falsum: nam omni opinioni hoc per accidens convenit. nam opinio quæ opinor v.c. Petrum hoc fecisse, siue ipse hoc fecerit, siue non fecerit, est omnino eadem, & tamen vno casu est vera, & alio falsa. Adde, etiam actum intellectus ut sit verus aut falsus, non pendere ab alio actu sibi per accidens coniuncto; sicut volitio, ut sit formaliter bona vel mala, pendet ab intellectu sufficiente ad libertatem: quare diversitas est vtrorumque ratio.

CONCLUSIO II. Bonitas materialis intrinsece & essentialiter consequitur essentialiter voluntatis boni, ita ut ab eo separari nequeat. Ita Gabriel in 2. d. 41. q. v. n. c. a. 2. conclus. 4. & in 3. d. 41. q. 1. a. 1. lit. L. & Occam quodl. 3. q. 14. Probatur, quia, ut ostendi dub. 4. ut actio voluntatis sit bona, necessarium debet tendere in obiectum quæ honestum est, siue sub ratione intrinsece & essentialiter honestæ: atqui ita tendere in obiectum est per se & omnino intrinsece conveniens naturæ rationali, quæ talis est, nec villo modo potest non esse conveniens, ut mox patebit: ergo omnis talis actio erit intrinsece & essentialiter bona.

Idem secundum probabiliorē sententiam est dicendum de actu fidei theologicæ, qui nunquam potest esse non bonus. Confirmatur, quia alias sequeretur habitum virtutis posse concurrere ad producendum actum malum, ut ostendi dub. 4. n. 58.

103

Respondent aliqui habitum non concurrere ad substantiam actus, sed solum ad modum facilitatis & delectabilitatis; cum verò eo casu fiat actus repugnante conscientia, non poterit fieri faciliter & delectabiliter, & consequenter habitus ad eum non concurrerit. Sed hinc sequitur Primò, quod, quoties aliquis remordente conscientia peccat, licet habeat intensissimum circa eum actum habitum, hunc tamen nullo modo concurrere ad eum actum: quia secundum illam responsionem talis non peccat facile & delectabiliter; atque ita in eo actu nullus est eiusmodi modus, ad quem habitus possit concurrere. Sequitur Secundò, etsi quis summum habeat habitum acquisitum alicuius virtutis, hunc tamen nullo modo concurrere ad illius actum, eumque facilitare, quoties operans ex singulari circumstantia reperit hic & nunc in eo actu difficultatem; atque ita sequeretur quod in utroque casu habentes habitum per eiusmodi actus acquisitum quantumvis intensum, non exercerent eosdem actus facilius ac promptius, quam si eum habitum non haberent. quæ aperte falsa sunt: cum videamus multos contra suam conscientiam magna facilitate ac delectatione peccare: & habentes habitum virtutis facilius occurrentes inter operandum difficultates vincere, quam alios; idque etiam eo casu quo hi cum notabili difficultate, eas difficultates superant.

104

Dices, Poterit Deus internum virtutis actum alias ex se absolute bonum prohibere, aut fieri poterit ut talis actus sit causa omittendi actum præceptum, cum quo nequit simul consistere:

ergo tunc erit malus. Respondeo Primò, fieri non posse ut Deus actum voluntatis ex obiecto aut circumstantiis honestum, atque adeò actum veræ virtutis directè prohibeat; quia, sicut fieri nequit ut ipse amet actum vitiosum, eumque fieri velit, ita fieri nequit ut oderit actum internum veræ virtutis, eumque directè veter fieri; quia hic secundum se nihil potest habere malum aut incommodi, ob quod possit esse obiectum odii aut prohibitionis, ut bene docet D. Thom. 1. 2. q. 19. a. 2. ad 2. Secus est de actibus virtutum externis saltem communiter, qui sæpè ratione circumstantiarum possunt minus expedire, atque ita esse obiectum iustæ prohibitionis.

Respondeo Secundò, posito casu quod amor alicuius rei honestæ non posset simul consistere cum alio actu præcepto, atque ita consequenter & indirectè esset mihi, siue iure naturæ, siue positivo illicitum eum hic & nunc elicere, fieri nullo modo posset ut hoc sciens eum elicerem propter suam honestatem. sicut enim fieri nullo modo potest ut medicinam, quam scio hic & nunc nullo modo esse sanam, sed potius noxam, appetam directè, quatenus siue quia sana est; ita impossibile est ut appetam aliquid quia honestum, quod scio mihi hic & nunc esse inhonestum appetere. Et confirmatur, quia ut actio elicitur eo tempore quo omittitur actus præceptus, ideo sit mala, non sufficeret quod sit impossibilis cum actu præcepto; sed requiritur ut sit causa illius omissionis, ita ut hæc saltem impliciter per illam actionem sit volitæ; & consequenter requiritur ut obiectum huius volitionis sit ex parte inhonestum, ut ostendamus dub. 15. Fieri autem nullo modo potest, ut sciens rem inhonestam appetam quia honesta est.

Quod si inuincibiliter ignorarem alterum actum mihi hoc tempore esse præceptum, aut hunc cum illo non posse consistere, tunc amor illius rei honestæ licet & laudabiliter à me eliceretur; quia cum non possit esse malus aut vitiosus, nisi quatenus scitur esse causa omissionis actus præcepti, hoc ipso quo omnino nescitur esse causa huius omissionis, nulla ratione est illicitus. Quia, ut cum aliis bene docet Salas 1. 2. tractat. 13. disp. 2. sect. 5. ut actus quem facio eo tempore quo omitto actum præceptum, sit causa huius omissionis & peccatum, debeo hunc omittere ut illum faciam; quod fieri nequit si nullo modo advertam me omittere actum præceptum. His adde, verius esse nullum amorem rei honestæ quæ talis est, posse per se impedire alium actum præceptum, sed solum ratione alicuius actus coniuncti, v.c. vehementis meditationis talis honestatis, & conatus ad excirandum eiusdem amorem. vide dicenda infra, disp. 14. num. 27.

Dices, Fieri poterit ut talis culpabiliter ignoret prohibitionem talis obiecti, atque ita illud apprehendat ut honestum, & ut tale amet.

Respondeo, ut quis velit efficaciter bonum honestum quæ tale, non sufficere quamcumque apprehensionem honestatis (ut ostendi disp. 2. n. 79.) sed requiri talem apprehensionem quæ

D 4

Deus nequit prohibere actum voluntatis alias absolute bonum.

D. Thomas.

105.
Nequeo actu illicito scies appetere honestatem.

Salas.

Vnus actus voluntatis honestus per se non impediat alium.

106

Vt aliquid
appetatur quia
honestum,
necessario
inuitabili-
ter ignoro id
esse illicitum.

Ipsa hone-
stas obiecti
nequit me
impellere vt
imprudenter
ipsam appe-
tam.

Inordinate
aliquid ap-
petens num-
quam ad id
mouetur ve-
ro amore
honestatis.

107

faciat rem verè apparere honestam, ita vt nata sit causare iudicium quo iudicetur esse absolute honesta; vt autem ignorantia culpabilis sit, ac actum peccaminosum faciat, requiritur vt operans dubitet aut aduertat se hinc & nunc habere iustam rationem dubitandi, an sibi liceat hinc & nunc operari, ita vt non possit sibi bona fide persuadere id sibi esse licitum: nam quam diu hoc sibi bona fide persuadet, non peccat operando. Cum tali autem dubitatione de malitia rei nequit consistere sufficiens persuasio, qua credam rem esse honestam, vt eam qua talem præcisè possim efficaciter velle, quia honestas nequit me allicere vt velim id quod aliquo modo apprehendo vt inhonestum, aut etiam vt imprudenter ac perturbatè in aliqua re procedam, quia hac ratione se ipsam interimeret. Quare imprudens ac precipitata rei alicuius electio numquam potest provenire, nisi ex aliqua passione siue inordinato affectu, qui non excitatur ex præcisà apprehensione veròque amore honestatis, sed ex apprehensione & amore boni convenientis parti inferiori. Ideo quoties mouemur ad aliquid de cuius malitia dubitamus, non mouemur amore honestatis, quantumcumque id nobis persuadeamus, sed amore alicuius commodi aut boni delectabilis.

Hinc patet Primò, eundem actum internum posse quidem esse modò bonum formaliter, modò non bonum formaliter, sicut potest modò esse liber, modò non liber; nullo tamen modo posse esse primò bonum, & deinde malum, aut etiam indifferentem, vel contrà. Quare argumentum secundæ sententiæ est ex parte verum, & probat primam conclusionem; ex parte falsum, quatenus repugnat secundæ.

Patet Secundò, quia ratione habitus verè virtutis sint essentialiter boni, & necessario inclinent ad actum bonum, non quidem qui sit necessario formaliter bonus (quia habitus per se propriè non inclinat vt actus liberè fiat) sed qui sit saltem materialiter bonus, atque adeò necessario fiat formaliter bonus, hoc ipso quo liberè fit. Ita Vasquez 1. 2. disp. 84. n. 13.

Vasquez.

108

CONCLUSIO III. Malitia etiam materialis communiter est actibus voluntatis accidentaria, ita vt idem actus possit modò esse malus, modò non. vt si præcisè vt famem pellam, incipiam velle comedere carnes ante prohibitionem, & postea pergam eas velle comedere, cum sciam id esse prohibitum.

Quidam actus
nequeunt
esse non ma-
li.

Hoc tamen non est generale. nam quidam sunt ita mali, vt nequeant vnquam esse non mali, saltem materialiter; quale est odium Dei, & velle peccare, quia malum est, aut quia Deo displicet: hæc enim intrinsecam malitiam continent, nec vlla circumstantia cohonestari possunt. Imò credo eiusmodi esse etiam quædam peccata aliarum potentiarum, v. c. maledicere, malumque imprecari vero Deo, & fortè præpostera libido, &c.

D V B I V M IX.

Vtrum, quando aliquod medium bonum eligitur propter finem extrinsecum bonum, hæc electio habeat duplicem bonitatem, aliam à medio, aliam à fine?

Nota Primò, hac re certum esse, Primò, siue medium in se bonum sit, siue non, modò non sit malum, electionem accipere bonitatem ab honestate finis intena. Secundò, quando eligitur medium malum ob malum finem, v. c. homicidium vt possis furari, tunc electionem habere duplicem malitiam, scilicet homicidii & furti; quia, vt actio voluntatis ex obiecto aut mala circumstantia contrahat aliquam malitiam, sufficit quòd ipsa malitia indirectè aut interpretatiuè sit voluta.

Dubium autem est, quando eligo v. c. exercere temperantiam vt acquiram castitatem, an illa electio habeat duplicem bonitatem siue honestatem, scilicet temperantiæ & castitatis. Curriel 1. 2. q. 18. a. 6. dub. 1. conclus. 1. Antonius Perez lect. 1. Exam. p. 3. n. 84. & 85. & quidam alii generatim docent, eiusmodi electionem habere duplicem bonitatem quando ex duplici capite habet convenientiam cum natura rationali, siue recta ratione. Contrà Occam in 3. q. 12. a. 2. disput. 3. gradu 4. Almain in 13. d. 23. & alii id generatim negant. Ratio eorum est, quia, vt actio voluntatis accipiat honestatem ab obiecto, debet hoc expectare propter suam honestatem: atqui in tali electione non expectitur temperantia propter suam honestatem; sed propter honestatem castitatis: ergo ab hac sola, & non ab alia, accipit bonitatem.

Nota Secundò, aliud esse aliquem actum spectare ad certam virtutem, & ab ea elici, aliud verò eum habere in se formalem honestatem illius virtutis: nam amor temperantiæ non liber, verè à temperantia elicitur, & ad eam spectat, tamen non habet formalem illius bonitatem. Ratio est, quia, quòd actus aliquis ad certam aliquam speciem virtutis spectet, habet ratione obiecti sui formalis, à quo ipse specificatur: quòd autem habeat honestatem siue bonitatem moralem talis virtutis, provenit ei ex speciali decentia & convenientia quam habet cum natura rationali quæ talis est, siue, vt alii volunt, cum recta ratione. Quare vbicumque specialiter eiusmodi convenientia reperitur, ibi reperitur specialis bonitas.

Nota Tertiò, actum vnus virtutis dupliciter posse esse utilem ad aliam acquirendam. Primò, ratione sui esse materialis: sic temperantia est utilis ad acquirendam castitatem, etsi non liberè, aut etiam auaritia causa exerceatur. Secundò, præcisè ratione suæ honestatis: sic actus cuiusque virtutis est utilis vt Deo placeamus, & aliam virtutem ab eo impetremus, atque ea ratione in hunc finem à nobis potest eligi. Sicut enim bonum delectabile etsi sit expectibile propter se, potest tamen etiam formaliter & quæ tale esse utile ad aliud aliquod bonum obtinendum,

109

110

Curriel.
Ans. Perez.

Occam.
Almainus.

111

112